
DE JUFFROUW EN MIENTJE

DOOR O. RUYSCH

1

DE juffrouw was in het kindershuis gaan werken, omdat ze zooveel van kinderen hield. Deze reden gaven méér juffrouwen op, wanneer ze kwamen solliciteeren, maar niet allen wisten, wat ze hiermee eigenlijk bedoelden. Sommigen bleven slechts kort, na 'n week voelden ze zich doodmoe, na veertien dagen klaagden ze hevig over 't gebonden gestichtsleven, na 'n maand waren ze wanhopig, vonden de kinderen ongehoorzaam en wreed, de collega's hatelijk en zelfingenomen, — dies vertrokken ze, hopend, dat elders hun liefde met meer waardeering zou worden ontvangen en met minder inspanning kon geschonken.

Juffrouw Ida echter vertoonde na 'n week nog geen enkel symptoom van naderende zenuwzwakte. Ze was geplaatst bij 'n afdeeling meisjes van zes tot negen jaar en begon niet met 'er kinderen te laten zien, dat 'er hart overvloedige van liefde. Ze bleef heel kalm en heel gereserveerd, natuurlijk werd ze door 'er troepje aan den tand gevoeld en telkens opnieuw geprobeerd, ze gaf zich echter niet bloot en toonde evenmin, dat de vele regels, naarstig door voorgangsters uitgedacht, nog niet geheel haar geestelijk eigendom waren geworden.

Ook 's avonds, op de personeelskamer, hield ze zich wat op 'n afstand. Ze luisterde en hoorde veel interessants over afwezige collega's, ze hoorde ook paedagogische wijsheden en kreeg goeden raad — ze nam hem aan, voor zoover ze deze begreep en voor de onbegrijpelijke toonde ze zich eveneens dankbaar.

Overigens hield ze 'er oogen wijd open en zweeg méér dan ze praatte. Niet allen vonden dat aardig, men deed vriendelijke en soms slimme pogingen om haar uit 'er tent te lokken, maar

ze bood deze verleiding weerstand. Het maakte 'er niet populair, ze vond dit echter niet zeer belangrijk. Het bespaarde 'er wel botsingen en bezorgde 'er de rust, welke ze noodig achtte.

2

Hoewel er zéér veel dingen, ook in 'er eigen werk onder de kinderen, waren, waarvan zij de noodzakelijkheid niet wel inzag, poogde ze niets te veranderen. Ze begreep, dat 'n maand werken onvoldoende was om goed te kunnen oordeelen en dus liet ze alles bij het oude. Het voornaamste, de kinderen te leeren kennen, eischte trouwens al 'er vermogens. Van buiten af bezien, ging alles goed; na enkele minder geslaagde avonden van veel drukte en uit den band springen, had ze behoorlijke orde, de kinderen deden wat ze zeide, van grove ongehoorzaamheden kreeg ze geen last. Zelf wist ze beter dan iemand anders, dat dit resultaat weinig beteekende. Een van 'er kinderen nader gekomen was ze nog niet, ze zaten netjes, stil en zwiingend aan tafel, ze speelden rustig, zonder hevige ruzie's, ze liepen zachtjes door de gang, ze praatten fluisterend op de slaapzaal — maar voor allen bleef ze innerlijk 'n vreemde, één die streng was en voor wie je op moest passen, bij wie je dus geen herrie maakte . . . doch daarmee was het dan ook uit. —

Toch werd de verleiding wel eens groot om te meenen, dat ze er wás. Wanneer 's avonds al 'er twintig kinderen rustig aan de groote tafel zaten, stil spelend met poppen en winkeltjes — dan sloop wel eens 'n klein beetje trots 'er hart binnen als ze uit de zaal naast de hare, waar 'n minder goede ordehoudster haar taak had, rumoer en geschreeuw hoorde opklinken. Het was bij haar toch maar rustig. Ze had er dan toch flink de wind onder. . . . En wanneer de directrice binnenkwam en

goedkeurend 'er ordelijk troepje opnam, dan voelde ze 'n stille voldoening — ze kon alles laten zien. . . .

Maar dan, vlak na de geestelijke streeling van zich 'n goede kracht te weten, kwam de ontnuchtering. Och, 't was tenslotte niet veel, wat ze bereikte. Wat wist ze nu eigenlijk van 'er kinderen méér dan een paar uiterlijkheden? De een was gauw brutaal, 'n ander wat stiekum, een derde dwingerig — nu ja, maar dat bleef zoo erg aan de oppervlakte. . . . En wat betekende zij voor die twintig meisjes? Ze waren beleefd en zeiden vriendelijk goeden nacht, . . . wanneer ze 'er boterham opat, dan wenschten ze in koor: „smakelijk eten juffrouw,“ . . . wanneer ze met 'er vrijen dag ging, dan zeiden ze: „veel genoeg“ — en verheugden zich waarschijnlijk in het feit, dat ze bij de vervangster 'es wat extra kattenwaad konden uithalen.

Het oogenblik kwam, waarop ze zich af ging vragen, wat voor waarde eigenlijk 'er werk had. Ze behoorde op te voeden, natuurlijk — en wat kwam er van terecht? Ze hield de kinderen schoon, ze leerde ze netjes zitten en netjes eten en netjes wandelen, ze verstelde hun goed en knipte nagels en haren —

het was alles keurig:

de hoofden der twintig meisjes bleven rein — en kaal,

de lijven der twintig meisjes bleven blank en zonder vuil,

de kleeren der twintig meisjes bleven heel en zonder vlekken,

de magen der twintig meisjes werden op tijd gevuld met zeer degelijk en voedzaam eten,

o, zéér voedzaam — wanneer er bezoek kwam, juist onder het eten, van belangstellende dames en heeren, dan knikten ze altijd nadrukkelijk als ze zagen de grutten met stroop of de soep — en zeiden, dat de kinderen dáár wel van groeien zouden en dat het wel smaken zou, . . .

en dan knikte zij ook nadrukkelijk, en de kinderen keken of zij niet

heelemaal begrepen waarvoor al die drukte diende — ze kregen iedere week grutten en iedere week soep, het stond vast als 'n rots, . . . en inderdaad was er 'n zegen in regelmaat,

maar, al knikkende, betrapte juffrouw Ida zich op de onbescheiden vraag of al die belangstellende dames en heeren zélf week in, week uit, 'n dergelijk zeer voedzaam, schoon eentonig, menu op prijs zouden stellen

en waarom toch slechts opvoedingsinrichtingen zoo consequent waren in hun degelijkheid van spijsze.

Zat hierin het geheim misschien van het werk? Was dit het mooie er van: 'n wennen aan regelmaat, 'n wennen aan tucht, 'n wennen aan degelijkheid, 'n wennen aan reinheid;

regelmaat: een leven op de klok — met twee jaarlijksche feesten: de zomersche uitgang en het Kerstfeest;

tucht: dat meebracht nooit 'es echt hollen door de gang, en nooit 'es luid lachen op de slaapzaal;

degelijkheid: blijkende uit stevige spijsze en ijzersterke kleeding, die jaren meekon en altijd uit de mode was;

reinheid: tot gevolg hebbende, dat — van wege het gemak — alle kinderen beneden de veertien jaar met kaalgeschoren koppen rondliepen, zeer hygienisch wellicht, maar zeer leelijk.

En dit alles benauwde juffrouw Ida gaandeweg; zij vreesde soms, dat toesdienen van bruine boonen en schoonhouden van 'n kaal hoofd weinig liefde in 'n kinderhart vermochten te wekken.

3

Toen ze wat langer in 't gesticht werkzaam was, praatte ze wel eens over deze dingen met 'n collega, die haar sympathiek leek. Maar ze vond weinig weerklank. Als 'n onoverklimbare muur rees telkens weer het bezwaar van dat het niet anders kon en dat het altijd zoo geweest was, . . . dat wijziging te veel kostte en voor 't personeel lastig, ja ondragelijk zou wezen, dat

de kinderen trouwens niet beter wisten of het behoorde zóó als ze 't meemaakten, en dat al háár bezwaren — hun oorzaak hadden in valsch sentiment.

Juffrouw Ida vond, dat ze 't er mee doen kon. En ze zweeg — óók omdat ze tegen de geharnaste argumenten van de collega niet op kon. Ach — ze wist hoogstens hoe 't niet moest, maar niet, hoe 't dan wel moest . . . Toen men haar toevoegde: „maar zeg jij dan is, hoe je het regelen wou” — toen kon ze dit niet. En voelde met beschaming, dat ze jong was en nog niet geestelijk vereeld in den dienst. En ze hoopte eens te zullen gelooven, dat wat de collega voorspelde, wáár zou wezen: „ieder beginneling heeft last van 'n beetje sentimentaliteit, maar later zien ze in, dat de kinderen het niet beter konden hebben.”

Maar als ze keek naar de kale hoofden en de soepjurken, dan vond ze het toch wel twijfelachtig.

4

Inmiddels verliepen de maanden en langzamerhand begon juffrouw Ida zich thuis te voelen tusschen 'er kinderen. Ze kreeg de indruk, dat ook de meisjes wat meer loskwamen en niet langer 'er uitsluitend beschouwden als de gevaarlijke, die oplet of je verkeerd doet. Het gebeurde, dat ze op de speelplaats, midden uit hun spel wegliepen en even bij 'er kwamen staan. Soms pakte 'er een schuchter 'er hand en rende dan weg, als verlegen met haar figuur. . . . En 's avonds op de slaapzaal, wanneer ze nog eens langs de bedden liep, vroeg er een zonder woorden om even extra toegestopt te worden, langzaam aan werd het gewoonte, dat ze het allen deed. Ze merkte, dat de kinderen er op lagen te wachten en soms fluisterde ze met een wat na over 't gepasseerde op den dag — kleine onbelangrijkheidjes, maar 't bracht iets van intimiteit op de groote, grijsgeverfde slaapzaal.

En toen begonnen, een voor een, de kinderen voor haar te leven. Ja, de kaal geknipte en daardoor haast eenskleurige hoofden bleven 'er 'n dagelijksche hinder — maar toch, ze stond niet meer voor 'n stel vreemden, uiterlijk allen gelijk, het werden nu personen, die voor háár wat waren, voor wie zij wat was — op 'er vrijen dag verlangde ze soms naar hen.

5

Zoo ontdekte ze ook Mientje.

Mientje was zes jaar en bleek en magertjes. Misschien, dat fleurige kleeren 'er wat hadden opgehaald, nu in het dikke, degelijke, blauw gekleurde gestichtsgoed leek Mientje al héél weinig.

„Vader onbekend” stond in 'er stukken, welke juffrouw Ida eens een keer had mogen lezen, en of de moeder nog leefde, wist niemand, ze had nooit naar het kind omgezien. Uit de zuigelingenkliniek was Mientje in 't gesticht gebracht als 'n erg min schepseltje dat nog niet loopen en nog niet praten kon en dat erg ouwelijke oogen had voor 'n kind van twee jaar.

Nu was ze zes — en ondanks het degelijke voedsel en de degelijke kleding, steeds klein en stil en wat zielig. Ze speelde wel mee met de anderen, maar altijd achteraan. Ze streefde niet naar de vooraanzittingen, 'er handigheid en 'er haaiigheid waren trouwens niet groot genoeg om het met eenige kans op succes te kunnen wagen. Ze was tevreden met de bescheiden rol, welke de overigen 'er toebedeelden en omdat ze zelden mopperde of verongelijkt deed, had ze veel vriendinnetjes.

Ze behoorde tot de eersten, die na verloop van tijd juffrouw Ida 'es opzochten. Ze deed het ook weer héél bescheiden, hing eventjes tegen 'er stoel aan, streek nauw merkbaar tegen 'er mouw. . . 's Avonds op bed liet ze zich met 'n zucht van welbehagen instoppen en keek de juffrouw dan na, met oogen, donker van dankbaarheid. . .

En ze behoorde altijd tot de eersten, die „goeden morgen, juffrouw” riepen. Maar overigens was Mientje onbeteeke-
nend.

Ze had geen familie en kreeg dus nooit 'n pakje. Al de anderen kenden die vreugde wel: dat op 'n gegeven dag gulle familie lekkers stuurde of speelgoed. Het gesticht schonk iets met Kerstmis, dus eens per jaar en zorgde overigens voor de opvoeding, maar de prettige warme dingen, de verrassingen, die kwamen van de familie ver weg, de familie, van welke de kinderen waren weggenomen wijl ze niet opvoeden kon, doch aan welke ze desondanks hangen bleven met heel hun verlangende liefde, omdat dáár vandaan kwam het ongedachte, het lekkers en de brieven vol lieve woorden, die men in 't gesticht nimmer sprak.

Mientje kreeg natuurlijk wel van de anderen. Maar ze kende nooit de feestelijkheid van het ontvangene op de verjaardag — gestuurd door familie, want het huis nam officieel geen notitie — te kunnen uitstallen op een zijtafeltje. En zoo zong men wel op den morgen van haar geboortedag: „lang zal ze leven” en 'er boterham werd extra dik gesmeerd — maar het allerechteste, het tafeltje met de pakjes, ontbrak. En juffrouw Ida, die goed had leeren kijken, zag in Mientjes oogen iets — dat 'er pijn deed.

6

'n Jaar ging voorbij en nog steeds werkte juffrouw Ida in haar afdeling kleine meisjes. Ze deed het nu rustig en was geheel gewend — en menigmaal werden bezoekers der inrichting naar háár zaal geleid, omdat daar altijd zoo'n prettige stemming heerschte. En de visite raakte meestal verteederd en vond het toch maar 'n zegen, dat de stakkers zooveel liefde ontvingen van vreemden en roemden de juffrouw zéér. Ze werd er altijd door geprikkeld en kreeg opstandige gedachten.

Toch had ze leeren berusten in veel dat ze anders wenschte of dat ze niet begreep. Ofschoon ze ook wel enkele dingen had leeren waardeeren, welke ze in 't begin fel verwierp. Maar het waren er weinige.

7

Mientje vond het wel heel echt, toen ze weer jarig was. Boven op de slaapzaal werd ze al gefeliciteerd en, zoo ongewoon feestelijk, onder 't aankleeden mocht ze zachtjes praten. Ook mocht ze in de rij vooraan loopen en ze kreeg 'n rood strikje om. Het teeken, dat je iets bijzonders was vandaag — jarig.

En aan tafel werd er gezongen. Door allen: „lang zal ze leven”. En 'er boterham was wéér dik gesmeerd — dat deed de juffrouw altijd bij zoo'n gelegenheid. Na 't bidden, beet ze met smaak. En toch . . . ja, nu was 't eigenlijk al afgelopen. Alles zweeg. Onder 't eten praatte je niet.

„Mientje”, zei juffrouw Ida, en alle kinderen keken verbaasd, want ze praatte ineens een beetje heesch, „nu moet je 'es even opstaan en 'es kijken in de vensterbank. Daar ligt 'n pakje, als ik me niet vergis. Wil je 't 'es even halen en me zeggen voor wie het is? En geef het dan meteen maar.”

Mientje gehoorzaamde, natuurlijk. „O, juffrouw”, zei Mientje met 'n uithaal. Méér niet. Toen begon ze te huilen.

Want op het pakje stond háár naam. Ze kon het niet eens openmaken, ze beefde te veel. De anderen vonden het erg gek, dat de juffrouw het doen moest.

'n Pop die slapen kon . . . , echt . . .

Mientje zei niets, ze snikte nog. Maar ze keek naar de juffrouw, heel even.

En die eene blik verzoende de juffrouw met al het nare, wat ze in het gesticht ondervonden had.

8

Juffrouw Ida weet nu, dat ook in een gesticht de liefde alle dingen vermag.

DE AANBIDDING DER HERDERS

Naar een schilderij van F. v. Deftregger